

Богдан Миколайович Андрушків

д-р екон. наук, проф.

ORCID 0000-0003-4897-5539

e-mail: andrushkiv.bohdan@gmail.com,

Наталія Богданівна Кирич

д-р екон. наук, проф.

ORCID 0000-0001-7728-9787

e-mail: nkuruch@gmail.com,

Ольга Богданівна Погайдак

д-р екон. наук, с.н.с.

ORCID 0000-0002-4070-6863

e-mail: pog.ola77@gmail.com,

Остап Богданович Бойко

канд. екон. наук, докторант

ORCID 0000-0002-2327-5942

e-mail: Ostapboyko@gmail.com,

Павло Вікторович Якимук

аспірант

e-mail: pidguzka@ukr.net,

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**ШЛЯХИ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНО-
ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ РІВНІ (СВРТ) або
Корпоративність на промислових підприємствах об'єднаних
територіальних громад (ОТГ) – засіб впливу на ефективність їх функціонування**

*Академік НАН України Чумаченко Микола Григорович
ніколи не був байдужим до вирішення соціальних проблем у
т.ч. і до теми соціальної відповідальності. Йому належать
слова: «Якщо у Державі не буде створено умов для розвитку
соціальної відповідальності, така держава буде приречена
спочатку до ігнорування Конституційного визначення соціա-
льної держави, а у послідуєчому, до втрати збалансованості
економіки. Про наступні кроки її розвитку говорити не при-
ходиться.*

*Стаття присвячена 100-річчю від Дня його народження
та науковому пошуку шляхів вирішенню цих проблем*

Вступ або постановка проблеми. Соціальна відповідальність, як відомо, термін, що має двояке значення. З однієї сторони, це дотримання суб'єктами господарювання суспільних відносин вимог соціальних норм. З іншої соціальна відповідальність особи полягає в тому, що вона зобов'язується нести додатковий обов'язок особистого чи майнового характеру [4]. У залежності від видів соціальних норм виділяють найважливіші її різновиди: моральна, релігійна, дисциплінарна, політична, правова (юридична) тощо. Сучасна наука стверджує що будь-які перетворення в суспільстві успішні тоді, коли в них свідомо і відповід-

ально беруть участь найбільш значущі сили суспільства. Отже, стабільний розвиток держави можливий тільки при ефективній взаємодії державних, політичних, соціальних та економічних суб'єктів, заснований на принципах соціального партнерства. У сучасних умовах більшість країн світу залучаються до концепції соціальної відповідальності як на галузевому, корпоративному, місцевому, регіональному, так і на державному рівнях. На даний час увага вчених присвячена розв'язанню актуальних проблем власне організації регіонально-територіальної соціальної відповідальності суб'єктів господарювання в умовах війни і у повоєнний період.

Мета статті — обґрунтування теоретико-методологічних засад підвищення ефективності соціальної відповідальності на регіонально-територіальному рівні.

Наукова новизна. Запропоновано інструментарій регіонально-територіальної соціальної відповідальності (РТСВ) під час війни в Україні та обґрунтування напрямів, його вдосконалення в т.ч. і у Європейських контекстах.

У сучасних умовах зростає значимість нефінансових чинників сталого розвитку, таких як соціальна стабільність, екологічна безпека та ін., у зв'язку з чим актуалізуються практичні та теоретичні аспекти соціальної відповідальності в т.ч. і на регіонально-територіальному рівнях. Необхідно відзначити, що цій тематичі присвячено немало публікацій, тим часом, власне розгляд цих питань у територіальному (регіональному) розрізах, які є результатом адміністративно-територіальної реформи, пошук шляхів та інструментарію вирішення цієї проблематики залишилися дещо за полем уваги наших науковців. Власне ці та інші обставини обумовлюють актуальність і своєчасність досліджуваної проблематики.

Аналіз літератури з означеної тематики. Незважаючи на відносно значну кількість робіт [1-19], присвячених реалізації корпоративної соціальної відповідальності на промислових підприємствах, коло питань на регіонально-територіальному рівні залишаються мало дослідженими або недостатньо дослідженими. Серед них найбільш значимими є дослідження: О. Амоші, Д. Бакори, К. Белявської, Л. Вергун, Н. Волосковець, В. Воробей, А. Гриценко, О. Гуменної, О. Грішнова, В. Думанської, Ф. Котлера, Н. Лі, С. Король, Т. Горохова та ін. Справді, попри такий значний перелік публікацій, значне коло питань, особливо на регіонально-територіальному рівні залишаються недослідженими або недостатньо дослідженими. Перш за все це стосується методичних підходів до оцінки впровадження корпоративної соціальної відповідальності на об'єктах господарювання в об'єднаних територіальних громадах (ОТГ), впливу її рівня на фінансові показники, а також формування ефективної моделі управління взаємодією суб'єктів господарювання з усіма зацікавленими сторонами (стейкхолдерами) і т. п. Це обумовлює подальший розвиток теоретико-методичних та практичних засад оцінки впровадження соціальної відповідальності на промислових об'єктах господарювання що функціонують в умовах ОТГ, що визначило не лише актуальність та своєчасність дослідження, а і мету та завдання даного дослідження.

Основні положення статті. Як відомо метою управління соціальною відповідальністю на рівні, наприклад, об'єднаної територіальної громади, на нашу думку, є сприяння формуванню стратегії в нових умовах господарювання та забезпечення стійкого збалансованого розвитку організації протягом її життєвого циклу з урахуванням регіонально-територіальних умов їх функціонування.

Актуальність дослідження цього напрямку доводять основні положення та результати дослідницької роботи, що виконані в межах планів науково-дослідних робіт багатьох ВНЗ України ін. Виходячи з цих міркувань, та мети дослідження, завданнями статті є дослідження еволюції концепції соціальної відповідальності на регіонально-територіальному рівні. Проаналізувати погляди різних вчених, щодо визначення

терміну: «територіальна», «регіональна», «соціальна відповідальність на регіонально-територіальному рівні та її складові.

Для досягнення поставлених завдань рекомендовано в конкретних випадках використати порівняльний метод на основі аналізу статистичної інформації та результати соціологічного дослідження оцінювання особливостей поширення системи соціальної відповідальності в регіонально-територіальному плані.

Соціальна відповідальність на регіонально-територіальному рівні як різновид корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) — відносно нове поняття у вітчизняній науці і практиці. В останні роки ряд великих компаній стали заявляти про формування нових соціальних стратегій, основна мета яких — не тільки зростання прибутку, а й розробка певних підходів до взаємодії з суспільством (його інституціями) з урахуванням регіональних особливостей функціонування. Ці процеси лежать в руслі загальносвітових тенденцій суб'єктів господарювання. Реалізуючи соціальні програми, бізнес, сервісну інфраструктуру, прагне проявити себе позитивно в очах суспільства, знизити соціальну напруженість, одночасно сподіваючись поліпшити свій імідж, зміцнити репутацію брендів, і, звичайно, збільшити прибуток. Як відмічають, наприклад Т. Горохова (ДВНЗ ПАТУ) та Л. Білецька (ЗУНУ), корпоративну соціальну відповідальність можна розглядати як інструмент зниження нефінансових ризиків компанії, підвищення конкурентоспроможності, а також як важливий чинник зближення пріоритетів розвитку корпорацій, суспільства і держави. В особистісному плані це обов'язок особи оцінити власні наміри та здійснювати вибір поведінки відповідно до норм, що відображають інтереси суспільного розвитку, а у випадку їх порушення — обов'язок звітувати перед суспільством і нести... покарання ін.

Відзначимо, що в сучасних умовах поряд із загальними питаннями в регіонально-територіальному плані соціальної відповідальності вкрай актуальною є розробка загальних підходів до регіональної оцінки ресурсних можливостей впровадження соціально-відповідальної політики, що впливає на положення компанії чи суб'єктів господарювання на фінансових ринках, підтримання безконфліктного існування суспільства, забезпечення сталого розвитку кін. Крім того, впровадження принципів (СВРТ) на промислових підприємствах, суб'єктах господарювання передбачає розробку і впровадження відповідної стратегії управління ними та постійний моніторинг діяльності та складання корпоративної соціальної звітності.

Як відомо до економічної сутності поняття «корпоративна соціальна відповідальність» Т. Гороховою, було запропоновано власні доповнення: «Корпоративна соціальна відповідальність суб'єкта господарювання визначається як сукупність цілеспрямованих стратегічних заходів щодо вирішення соціально-економічних, екологічних, правових проблем, питань з промислової безпеки і т. п., що враховують інтереси як самого підприємства, так і стейкхолдерів з можливістю оцінки їх впровадження з орієнтацією на отримання у довгостроковому періоді вигоди, яка може оцінюватися як у формі повернення коштів, так і у вигляді соціального ефекту або вигоди для бізнесу з використанням непрямих якісних показників» [11]. При дослідженні зарубіжного та вітчизняного досвіду

впровадження корпоративної соціальної відповідальності авторами було встановлено відмінності у системах взаємодії громадського і приватного секторів регіональної економіки в різних країнах та фактори, що їх пояснюють, доведено, що становлення та впровадження концепції корпоративної соціальної відповідальності відбувалось у рамках еволюції теорії та практики стратегічного управління підприємствами.

Пропоноване нами визначення поняття соціальної відповідальності в регіонально-територіальному планах, є більш узагальнюючим у порівнянні з існуючими і трактується як сукупність цілеспрямованих стратегічних заходів щодо вирішення соціально-економічних, екологічних, моральних, правових проблем, питань з промислової безпеки і т. п., що враховують інтереси як самого підприємства, так і ОТГ з можливістю оцінки їх впровадження з орієнтацією на отримання у довгостроковому періоді вигоди, яка може оцінюватися як у фінансові формі, так і у вигляді соціального ефекту або вигоди для бізнесу з використанням непрямих якісних показників.

На основі аналізу та систематизації ідей з періодизації теорії стратегічного управління, наприклад, промисловими підприємствами запропоновано виокремлення етапу, який насамперед характеризується функціонуванням організації, орієнтованої на соціальну відповідальність з метою підвищення конкурентних переваг промислових підприємств в умовах підвищеної невизначеності зовнішнього середовища ін. В цій ситуації представляють інтерес дослідження аналізу моделей систем взаємодії громадського і приватного секторів національної економіки в економічно розвинених країнах, на базі якого стає можливим виявити особливі риси формування практичних моделей держав, побачити ефективність їх функціонування та спрогнозувати вітчизняні напрямки у даній сфері відповідно вимог і стандартів ЄС у цій сфері діяльності.

При обґрунтуванні соціальної відповідальності на регіонально-територіальному рівні (СВРТ), у діяльність суб'єктів господарювання, авторами доведено взаємозв'язок та взаємообумовленість пропонованої концепції та концепції сталого розвитку що використовується в Європейських умовах. Чому? Тому що, наприклад, «європейська» модель КСВ, на відміну від держав пострадянського простору, а і навіть «американської», регулюється нормативними актами, стандартами та законами і стосується, в першу чергу, етичності ведення бізнесу, залишивши поза увагою територіальні моменти і особливості. Крім того, аналіз проблем впровадження корпоративної соціальної відповідальності у практику вітчизняних суб'єктів господарювання, виявив чинники мотивації наприклад, підприємств, до їх впровадження, на яких сформовано алгоритм переходу промислових підприємств України до статусу соціально відповідальних. В реалізації цього напрямку важливо налагодити тісні взаємовідносини суб'єктів господарювання з органами державної влади, місцевого самоврядування, профспілками, політиками іншими громадськими організаціями.

Аналіз теорії стейкхолдерів на основі вивчення різних поглядів на їх сутність авторами сформульовано власне визначення цього терміну. Між тим CSR Ukraine, Центр «Розвиток КСВ» представив 5-компонентну модель соціальної відповідальності під час війни. Ця модель вперше фіксує досвід компаній в Україні після повномасштабного вторгнення, та може

використовуватися іншими компаніями у світі під час конфліктів та стихійних лих [11]. Авторами запропоновано модель вибору стейкхолдерів та оцінки їх взаємодії, яка передбачає врахування рівня обізнаності проблеми стейкхолдерами, а також критерії ідентифікації та систематизації зацікавлених сторін. Детально проаналізувавши різні групи стейкхолдерів та напрямки їх взаємодії з промисловими підприємствами, визначено підхід до вимірювання суб'єктами господарювання парної сили взаємодії підприємства та стейкхолдерів, який забезпечує баланс інтересів взаємодіючих суб'єктів у рамках територіальної соціальної відповідальності.

Значний інтерес в цьому процесі представляє збалансована система напрямків політики, так скажемо, регіонально-територіальної соціальної відповідальності з урахуванням оцінки стейкхолдерів, використання якої на практиці дає можливість більш глибоко дослідити склад, масштаби і структуру соціально відповідальних витрат суб'єктів господарювання, а також здійснювати більш ефективне управління соціально відповідальною діяльністю за допомогою реалізації функцій планування, контролю, обліку та аналізу. З метою подальшого обґрунтування доцільності впровадження принципів соціальної відповідальності в регіонально-територіальному плані на суб'єктах господарювання, промислових підприємствах що функціонують на території ОТГ, нами досліджувався зв'язок між рівнем регіональної соціальної відповідальності та фінансовими показниками діяльності суб'єктів господарювання. Для цього автори удосконалюють, поперше, методичний підхід до оцінки рівня впровадження соціальної відповідальності на регіонально-територіальному плані (СВРТ) і зокрема на конкретній території, який передбачає формування відповідної системи показників та їх оцінку від нижчого рівня до рівня інтегрального показника, а по-друге, методичний підхід до формування оцінки стійкості розвитку промислових підприємств (суб'єктів господарювання) з урахуванням інтересів стейкхолдерів, який базується на використанні методів нечіткої логіки.

Результати апробації методичних підходів до оцінки рівня впровадження соціальної відповідальності на регіонально-територіальному рівні, на прикладі ряду промислових підприємств дають підстави зробити висновки про загальне зростання рівня соціальної відповідальності за перед воєнний період (2008-2012 роки), який базувався на Міжнародному стандарті SA 8000 «Соціальна відповідальність», та був опублікований у 1997 році, переглянутий – у 2001 році. (Мета стандарту – сприяти постійному поліпшенню умов наймання і здійснення трудової діяльності, виконання етичних норм цивілізованого суспільства).

Науково-практичний інтерес в цьому відношенні представляє дослідження щодо встановлення взаємозв'язку складових КСВ та показника EVIDTA з використанням статистичних методів, у результаті якого доведено позитивний вплив соціально – відповідальної діяльності на результуючі фінансові показники діяльності промислових підприємств [11]. За результатами оцінки стійкості розвитку промислових підприємств з урахуванням інтересів стейкхолдерів на основі методу нечіткої логіки, видно, що стан розвитку промислових підприємств, які аналізуються, з урахуванням інтересів стейкхолдерів у середньому визначається як «відносно стійкий».

В силу згаданих обставин дуже своєчасними та цікавими є пропозиції щодо удосконалення структури нефінансової та інтегрованої звітності промислових підприємств як інструменту впровадження концепції КСВ, а також створення Комітету з питань КСВ та нефінансової звітності, що дозволить вирішувати певні організаційні питання з КСВ на державному рівні. Власне згадані обставини обумовлюють як напрям активізації налагодження згадуваних взаємовідносин у сфері соціальної відповідальності, так і створення відповідної структури в регіонально-територіальному плані та нефінансової звітності, що дозволить вирішувати певні організаційні питання не лише на регіональному, територіальному, а і як відомо, на державному рівні. Загальні висновки дослідження в цілому дозволяють стверджувати про їх адаптивність. Загалом стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності» — це добровільна настанова з соціальної відповідальності і не є документом, що передбачає сертифікацію, і може бути використана в регіонально-територіальному плані, так як згідно ISO 26000 компанія включає такі компоненти, як захист прав людини, навколишнього природного середовища, безпеку праці, права споживачів та розвиток місцевих общин, а також організаційне управління та етику бізнесу. Тобто у керівництві враховані усі принципи, які зазначені у Глобальній ініціативі ООН (документі, до якого приєдналося 6 тисяч компаній та організацій, серед яких 130 українських).

Цей міжнародний стандарт замислений як такий, що буде корисним для всіх типів організацій і кожна організація самостійно визначає, що є придатним та важливим для неї шляхом власних оцінок та діалогу з зацікавленими сторонами.

Використання цього міжнародного стандарту підтримує кожен організаційний аналітичний спрямування у прагненні стати більш соціально відповідальною, на кожному рівні в т. ч. і регіонально-територіальному що дозволяє брати до уваги інтереси її членів, відповідати чинному законодавству та поважати не лише міжнародні норми поведінки, а і регіональні та територіальні.

Без сумніву впровадження на підприємствах, в організаціях та установах вимог міжнародного стандарту ISO 26000 сприятиме розвитку СВРТ та зростанню показників, наприклад, стабільного, сталого (гермінативного) розвитку України.

Впровадження регіонально-територіальної соціальної відповідальності як на промислових підприємствах так і на інших суб'єктах господарювання, доповнюватиме існуюче теоретичне підґрунтя цієї наукової проблеми.

Активізація процесів формування СВРТ в умовах ОТГ обумовлюється наступними діями:

- доцільністю удосконалення організаційного механізму управління ефективністю СВРТ та критеріїв вибору стейкхолдерів на основі врахування таких ознак, як рівень їх впливу на діяльність суб'єктів господарювання та сила їх залежності від діяльності суб'єктів господарювання, органів місцевого самоврядування, профспілок, політиків, релігійних та громадських організацій. В цьому процесі доцільно встановити інтенсивність соціальної відповідальності підприємства перед стейкхолдерами і ступінь їх взаємовідносин, в результаті чого формується карта стейкхолдерів і забезпечується можливість визначення стратегічних

цілей взаємодії між ними з урахуванням рівня зародження, інституційного, консолідованого рівня та наявних проблемних зон обізнаності проблеми стейкхолдерами;

- потрібно врахувати підходи до оцінки взаємодії не лише стейкхолдерів з суб'єктами господарювання ОТГ, а і державних органів управління, органів місцевого самоврядування, профспілок, політиків релігійні організації ін. що передбачають упорядкування зацікавлених сторін за таким регіональними ознакам, як рівень впливу на діяльність підприємства, сила залежності від діяльності підприємства, інтенсивність відповідальності підприємства визначення сукупного рівня взаємодії підприємства зі стейкхолдерами, які відрізняються від існуючих урахуванням ступеню підтримки чи протидії, результатом чого є формування збалансованої системи цілей функціонування суб'єктів господарювання. Цей підхід дозволяє встановити наявність сил та напрямок посилення дії взаємозв'язків та покращення фінансових результатів діяльності підприємства та зазначених складових соціальної відповідальності в регіонально-територіальному плані. Представлені обставини дозволяють, при потребі, побудувати рівняння регресії з метою прийняття адресних рішень в області управління соціальною відповідальністю діяльності на регіонально-територіальному рівні, що забезпечить ефективне впровадження принципів СВРТ у діяльність ОТГ та підвищення рівня їх економічної стійкості. Загальна схема організаційного механізму управління ефективністю соціальної відповідальності на регіонально-територіальному рівні (генератор посилення соціальної відповідальності) представлено на рисунку.

Систематизація етапів еволюції теорії стратегічного управління промисловими підприємствами, що доповнені окремим етапом, для якого характерна орієнтація промислових підприємств на сталий розвиток та соціальну відповідальність сприятиме більш глибокому дослідженню еволюції теорії стратегічного управління промисловими підприємствами суб'єктами господарювання.

Науково-методичний підхід до оцінки рівня впровадження СВРТ на території ОТГ, передбачає формування інтегральної оцінки їх впровадження, що знаходиться на вищому рівні ієрархії оціночних показників, шляхом узагальнення одиничних та групових оцінок, розташованих на нижчих рівнях ієрархії та визначити пріоритетні напрями соціальних витрат.

Представлені в дослідженні результати, висновки й положення є внеском у теорію та практику оцінки впровадження запропонованої нами регіонально-територіальної соціальної відповідальності на ОТГ.

Практична значущість запропонованих розробок, підтверджується їх експериментальним впровадженням у господарську діяльність низки ОТГ Тернопільської області. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на Міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Потрібно сказати що у цьому процесі є ряд дискусійних положень які можуть послужити напрямками подальших наукових розвідок. Зокрема методика оцінки рівня впровадження СВРТ на суб'єктах господарювання ОТГ, передбачає використання як кількісних, так і якісних показників. Тим часом при формуванні інтегрального показника, доцільно запропонувати окремий інструмент яким можна було б здійсню-

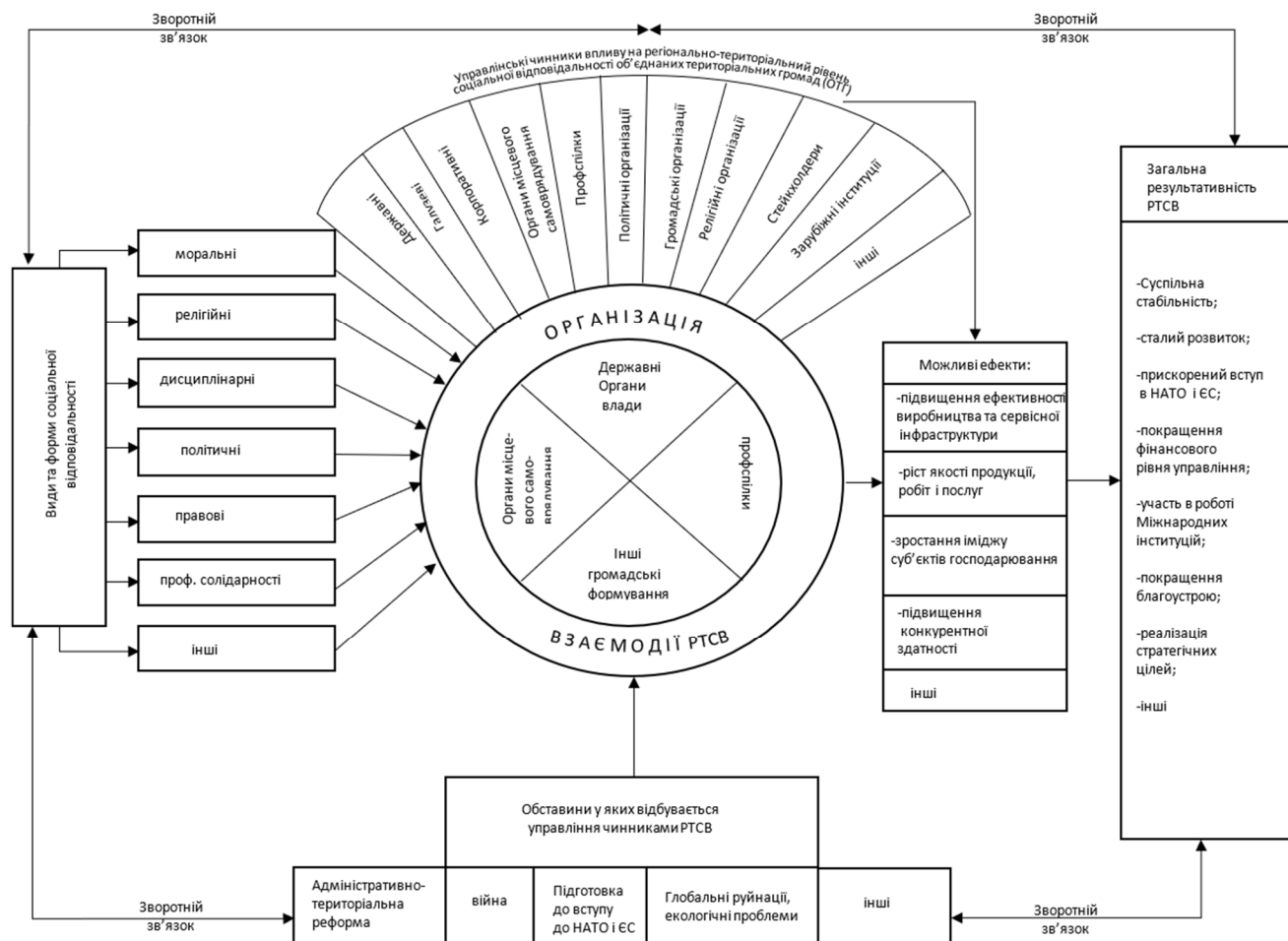

Рис. 1. Організаційний механізм управління ефективністю соціальної відповідальності на регіонально-територіальному рівні (генератор посилення соціальної відповідальності в умовах ОТГ)

вати коригування кількісних та якісних показників при апробації даної методики безпосередньо на суб'єктах господарювання.

Враховуючи екстремальні обставини (чинник війни) заслугоує вивчення та застосування більш розгорнутої і досконалої системи впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на зростання або зниження рівня впровадження СВРТ не лише на промислових підприємствах, а і суб'єктах господарювання загалом.

Висновки. Таким чином дослідження в нестабільних воєнних умовах, економічної і політичної кризи в Україні актуалізується потреба у формуванні та розвитку соціальної відповідальності на регіонально-територіальному рівнях, а не лише держави, бізнесу, а і громадянського суспільства в т. ч., ОТГ тобто території і регіону. Поряд з об'єктивними чинниками загострення кризових явищ у суспільстві не останню роль відіграють власне регіональні суб'єктивні фактори. Безпрецедентна соціальна диференціація, руйнація виробничої та соціальної інфраструктури війною, зростання рівня бідності, перекладання тягаря кризових явищ на плечі партнерів та пересічних громадян, згорання соціальних трансфертів підтримки рівня та якості їх життя є результатом соціальної безвідповідальності знову ж таки не лише держави, бізнесу і суспільства, а і регіонально-територіальних чинників. Їх небажання та неготовність в окремих випадках у критичній ситуації надати перевагу соціально-значущим інтересам і цілям, відійти від вузько групових, корпо-

ративних, тимчасових пріоритетів призводить до зростання соціальної напруженості у суспільстві.

Організація соціальної відповідальності на регіонально-територіальному рівні – це новий рівень розвитку суспільства, нова концепція, яка інтегрує у собі, в певній мірі, національну стратегію, загальнолюдські цінності та етичну поведінку бізнес-організацій, працівників, державних органів влади, та органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, науково-дослідницьких установ та вищих навчальних закладів. Сьогодні представники влади, громадські активісти стейкхолдери, вітчизняні науковці долучаються до розробки і впровадження концепції соціальної відповідальності як на місцевому, регіональному, так і на державному рівнях, що без сумніве сприятиме прискоренню входження України до НАТО і ЄС.

Наукові розвідки у цій сфері за структурою, змістом належним чином розкривають основні її положення і висновки про те, що у повоєнний період необхідно активувати процеси організації регіонально-територіальної соціальної відповідальності, особливо в умовах об'єднаних територіальних громад.

За науковою новизною, теоретичною цінністю й практичною значимістю одержаних результатів впровадження в регіонально-територіальному плані соціальної відповідальності на суб'єктах господарювання відповідає основним принципам життєдіяльності Європейської співдружності і сприятиме, знову ж таки, прискореному входженню у неї.

Список використаних джерел

1. Амоша О., Новікова О. Соціальна відповідальність в контексті розвитку людського потенціалу. Держава і суспільство. 2011. Вип. 1. С. 122-127. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2011-1/doc/3/01.pdf.
2. Баюра Д. О. Формування системи корпоративного управління на засадах соціальної відповідальності. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2013. № 10. С. 18–22.
3. Бебик В. Держава і громадянське суспільство: партнерські комунікації у глобальному світі: навч.-метод. посіб. (за заг. ред. В.Бебика). Київ: Інститут громадянського суспільства, 2006. 248 с.
4. Белявська К. С. Соціальна відповідальність бізнесу: еволюція поглядів на проблему. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. №1. С. 228–233.
5. Білявський В. Підвищення рівня соціальної відповідальності торговельного підприємства. *Вісник КНТЕУ*. 2009. №5. С. 84–91.
6. Будьонна Л. Шляхи та напрями формування соціальної відповідальності бізнесу в Україні. *Соціальна політика*. 2008. №8. С. 9–10.
7. Вергун Л. І. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах глобальної фінансово-економічної кризи. Теоретичні та прикладні питання економіки: зб. наук. праць. Київ, 2010. Вип. 23. С. 165–170.
8. Волосковець Н. Ю. Корпоративна соціальна відповідальність підприємств як основа інноваційного розвитку сучасної економіки. Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2010. Вип. 17. С. 125–131. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/index.html.
9. Воробей В. Соціальна звітність: стан та перспективи. Матеріали зборів мережі Глобального Договору ООН (16 грудня 2009 р.). Київ, 2009. 11 с.
10. Гідна праця – основа соціального добробуту та економічного прогресу: програмна резолюція VI З'їзду Федерації професійних спілок України від 24.03.2011 № 6. URL: <http://www.fpsu.org.ua/dokumentifpu/programnirezolyutsiji-ta-postanovi-vi-z-jizdu-federatsiji-profesijnikh-spilokukrajini>.
11. Горохова Т. В. Оцінка впровадження корпоративної соціальної відповідальності на промислових підприємствах: дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Держ. ВНЗ "Приазов. держ. техн. ун-т". Маріуполь, 2014. 220 с.
12. Гриненко А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: теоретико-методологічний аспект оцінювання соціальної діяльності. *Формування ринкової економіки: Спец. вип. Праця в ХХІ столітті: новітні тенденції, соціальний вимір, інноваційний розвиток*: у 2 т. Київ: КНЕУ, 2012. Т. 2. С. 58 – 68.
13. Грицина Л. А. Механізм формування корпоративної соціальної відповідальності в управлінні підприємством: дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький, 2009. 220 с.
14. Гуменна О. В. Соціальна відповідальність бізнесу в контексті інноваційного розвитку економіки. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_7/09gavdoe.pdf.
15. Грішнова О. А., Думанська В. П. Екологічний вектор соціальної відповідальності. *Економіка и управление*. 2011. № 3. С. 32–41.
16. Зінченко А. Г., Саприкіна М. А. Корпоративна соціальна відповідальність 2005–2010: стан та перспективи розвитку. Київ: Фарбований лист, 2010. 56 с.
17. Котлер Ф., Лі Н. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / пер. з англ. С. Яринич. Київ: Стандарт, 2005. 209 с.
18. Король С. Інституційний підхід до соціальної відповідальності бізнесу. *Вісник КНТЕУ*. 2013. №3. С. 42–55.
19. Омельчук О. М. Право та мораль як регулятори поведінки людини. *Право і безпека*. 2012. № 5 (47). С. 25–28.

References

1. Amosha, O., Novikova, O. (2011). Sotsialna vidpovidalnist v konteksti rozvytku liudskoho potentsialu. [Social responsibility in the context of human potential development]. *Derzhava i suspilstvo – State and society*, 1, pp. 122-127. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2011-1/doc/3/01.pdf [in Ukrainian].
2. Baiura, D. O. (2013). Formuvannia systemy korporativnoho upravlinnia na zasadakh sotsialnoi vidpovidalnosti. [Formation of the corporate management system based on social responsibility]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka. Seriiia «Ekonomika» – Bulletin of Kyiv National University named after Taras Shevchenko. Series "Economics"*, 10, pp. 18–22 [in Ukrainian].
3. Bebyk, V. (2006). Derzhava i hromadianske suspilstvo: partnerski komunikatsii u hlobalnomu [State and civil society: partner communications in the global world]. Kyiv, Institute of Civil Society. 248 p. [in Ukrainian].
4. Belianska, K. S. (2011). Sotsialna vidpovidalnist biznesu: evoliutsiia pohliadiv na problemu [Social responsibility of business: evolution of views on the problem]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of the Khmelnytskyi National University*, 1, pp. 228–233 [in Ukrainian].
5. Biliavskiy, V. (2009). Pidvyshchennia rivnia sotsialnoi vidpovidalnosti torhovelnoho pidpriemstva [Increasing the level of social responsibility of a trade enterprise]. *Visnyk KNTU – Bulletin of KNTU*, 5, pp. 84–91 [in Ukrainian].
6. Budonna, L. (2008). Shliakhy ta napriamy formuvannia sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu v Ukraini [Ways and directions of formation of social responsibility of business in Ukraine]. *Sotsialna polityka – Social policy*, 8, pp. 9–10 [in Ukrainian].
7. Vergun, L. I. (2010). Sotsialna vidpovidalnist biznesu v umovakh hlobalnoi finansovo-ekonomichnoi kryzy [Social responsibility of business in the conditions of the global financial and economic crisis]. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky – Theoretical and applied issues of economics*, Vol. 23, pp. 165–170 [in Ukrainian].
8. Voloskovets, N. Yu. (2010). Korporativna sotsialna vidpovidalnist pidpriemstv yak osnova innovatsiinoho rozvytku suchasnoi ekonomiky [Corporate social responsibility of enterprises as a basis for innovative development of the modern economy]. *Naukovi pratsi KNTU. Ekonomichni nauky – Sciences works of KNTU. Economic sciences*, Issue 17, pp. 125–131. Retrieved from http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/index.html [in Ukrainian].
9. Vorobei, V. (2009). Sotsialna zvitnist: stan ta perspektivy [Social reporting: status and prospects]. *Proceedings of the meetings of the UN Global Compact network*. Kyiv. 11 p. [in Ukrainian].
10. Hidna pratsia – osnova sotsialnoho dobrobutu ta ekonomichnoho prohresu: programna rezoliutsiia VI Zizdu Federatsii profesiynykh spilok Ukrainy vid 24.03.2011 № 6

[Decent work is the basis of social well-being and economic progress: program resolution of the VI Congress of the Federation of Trade Unions of Ukraine dated March 24, 2011 No. 6]. Retrieved from <http://www.fpsu.org.ua/dokumentifpu/programnirezolyutsiji-ta-postanovi-vi-z-jizdu-federatsiji-profesijnikh-spilokukrajini> [in Ukrainian].

11. Horokhova, T. V. (2014). Otsinka vprovadzhennia korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti na promyslovyykh pidpriemstvakh [Assessment of implementation of corporate social responsibility at industrial enterprises]: *Candidate's thesis*. Mariupol, 220 p. [in Ukrainian].

12. Hrinenko, A. M. (2012). Korporativna sotsialna vidpovidalnist: teoretyko-metodolohichniy aspekt otsiniuvannia sotsialnoi diialnosti [Corporate social performance: theoretical and methodological aspects of social performance assessment]. *Formuvannia rynkovoi ekonomiky: Spets. vyp. Pratsia v XXI stolitti: novitni tendentsii, sotsialnyi vymir, innovatsiinyi rozvytok* [Formation of market economy: Spec. Issue Work in the XXI capital: new trends, social trends, innovation development]: in 2 volumes. (Vol. 2, pp. 58 - 68). Kyiv, KNEU [in Ukrainian].

13. Hrytsyna, L. A. (2009). Mekhanizm formuvannia korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti v upravlinni pidpriemstvom [The mechanism for forming corporate social responsibility in enterprise management]: *Candidate's thesis*. Khmelnytskyi. 220 p. [in Ukrainian].

14. Humenna, O. V. Sotsialna vidpovidalnist biznesu v konteksti innovatsiinoho rozvytku ekonomiky [Social re-

sponsibility of business in the context of innovative economic development]. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_7/09gav-doe.pdf [in Ukrainian].

15. Hrishnova, O. A., Dumanska, V. P. (2011). Ekolohichniy vektor sotsialnoi vidpovidalnosti [Ecological vector of social responsibility]. *Economy and management*, 3, pp. 32–41 [in Ukrainian].

16. Zinchenko, A. H., Saprykina, M. A. (2010). Korporativna sotsialna vidpovidalnist 2005–2010: stan ta perspektyvy rozvytku [Corporate social responsibility 2005–2010: state and development prospects]. Kyiv, Painted letter. 56 p. [in Ukrainian].

17. Kotler, F., Lee, N. (2005). Korporativna sotsialna vidpovidalnist. Yak zrobyty yakomoha bilshe dobra dlia vashoi kompanii ta suspilstva [Corporate social responsibility. How to do as much good as possible for your company and society]. Trans. from English. Kyiv, Standart. 209 p. [in Ukrainian].

18. Korol, S. (2013). Instytutsiinyi pidkhid do sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu. [Institutional approach to social responsibility of business]. *Visnyk KNTEU – Bulletin KNTEU*, 3, pp. 42–55 [in Ukrainian].

19. Omelchuk, O. M. (2012). Pravo ta moral yak rehuliatory povedinky liudyny [Law and morality as regulators of human behavior]. *Pravo i bezpeka – Law and security*, 5 (47), pp. 25–28 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.01.2025

Рецензовано: 13.02.2025

Формат цитування:

Андрушків Б. М., Кирич Н. Б., Погайдак О. Б., Бойко О. Б., Якимук П. В. Шляхи та інструментарій підвищення ефективності соціальної відповідальності на регіонально-територіальному рівні (СВРТ) або Корпоративність на промислових підприємствах об'єднаних територіальних громад (ОТГ) – засіб впливу на ефективність їх функціонування. *Вісник економічної науки України*. 2025. № 1 (48). С. 49-55. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1\(48\).49-55](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1(48).49-55)

Andrushkiv, B. M., Kyrych, N. B., Pohaidak, O. B., Boiko, O. B., Yakymuk, P. V. (2025). Ways and tools for improving the effectiveness of social responsibility at the regional-territorial level (SRRT) or Corporatism at industrial enterprises of united territorial communities (UTC) is a means of influencing the effectiveness of their functioning. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (48), pp. 49-55. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1\(48\).49-55](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1(48).49-55)